

**BADANIA FAUNISTYCZNE ZBIORNIKA POŁÓŻONEGO
PRZY OS. GRZYBOWYM (ZŁOTNIKI – SUCHY LAS)**

Zlecenie zrealizowane na zlecenie Gminy Suchy Las

**Autor:
prof. dr hab. Piotr Tryjanowski**

Poznań - Złotkowo, 2021

Spis treści

1	Wstęp	3
2	Charakterystyka terenu badań	4
3	Metodyka badań	5
4	Awifauna okresu lęgowego i polęgowego	7
5	Podsumowanie	9
6	Potrzeba ochrony	10
7	Podstawowa dokumentacja fotograficzna	11
8	Literatura.....	13

1 Wstęp

Ekosystemy wodne stanowią niezwykle cenny element krajobrazu. Nawet drobne zbiorniki tworzą wraz z otaczającą je roślinnością swoiste wyspy krajobrazowe. Stanowiąc ostoję flory i fauny, zwiększając bioróżnorodność określonego obszaru. Dotyczy to także zbiorników utworzonych sztucznie, na potrzeby retencji, oczyszczania czy nawet ochrony przeciwpożarowej.

Celem Raportu jest przedstawienie informacji na temat wybranych elementów faunistycznych związanych ze zbiornikiem położonym przy os. Grzybowym (Złotniki, Suchy Las). Aby właściwie ocenić rzekę Tymienicę i jej bezpośrednie otoczenie pod względem awifauny podjęto do wykonania zadanie, któremu polegało na określenie składu gatunkowego oraz liczebności wybranych gatunków ptaków lęgowych na obszarze objętym planowaną ustalenie wskaźników liczebności pospolitych gatunków ptaków lęgowych oraz wykorzystanie badanego terenu przez wszystkie gatunki (niekoniecznie lęgowe) stwierdzone w okresie lęgowym i polęgowym.

Opracowanie to, z racji czasowego ograniczenia, zapewne nie zawiera wszystkich elementów kluczowych do opisanie fauny badanego obszaru. Jednak dobrze diagnozuje potencjał ochronny poszczególnych mikrosiedlisk i umożliwia podjęcie działań o charakterze planistycznym i edukacyjnym.

2 Charakterystyka terenu badań

Badany zbiornik w Suchym Lesie – zbudowany został zbiornik retencyjno-przesączający, zlokalizowany jest na Rowie Żłotnickim w Suchym Lesie przy ul. Bogusławskiego. Służy do okresowego przetrzymywania nadmiaru wód w czasie intensywnych przyborów, oraz przede wszystkim do filtracji wody.

Z punktu widzenia inwentaryzacji faunistycznej to obiekt niewielki. Położony jest na działce nr 269/14 – obręb Żłotniki, gm. Suchy Las.

Po obrysie skarpy powierzchnia zbiornika to 1,14 ha, po dnie zbiornika – 0,97 ha, ale łącznie z groblami obsianymi trawą i fragmentami trawiastymi do granicy toru PKP, i fragmentem zdegenerowanego łągu jesionowo-olszowego – cały teren objęty badaniami obejmował ok. 4 ha.

Ryc. 1. Rzut na zbiornik wraz z otoczeniem.

3 Metodyka badań

Badania terenowe prowadzono w okresie marzec – wrzesień 2021 roku. Każdorazowo wizyta terenowa obejmowała obejście całego zbiornika oraz obserwacje do 70 m od jego brzegów.

Przedmiotem obserwacji były: skład gatunkowy i liczebność wybranych grup kręgowców.

Badania składu gatunkowego.

- Cel: uzyskanie podstawowej informacji o składzie gatunkowym fauny użytkującej powierzchnię i sposobie wykorzystania terenu przez płazy, gady, ssaki, oraz przede wszystkim ptaki;
- Łącznie wykonano 8 regularnych kontroli w następujących dniach: 6.04, 17.04, 6.05, 24.05, 19.06, 17.07, 18.07 i 30.07. Ponadto celem wykrycia gatunków o aktywności zmierzchovej i nocnej dodatkowo wykonano krótkie wizyty terenowe w godzinach 21.00 – 22.15 w następujących dniach: 6.05 i 18.07.
- Liczono wszystkie kręgowce widziane i słyszane, zgodnie ze standardową metodyką (Buckland i in, 2001).

Z racji niewielkiego rozmiaru zbiornika, charakterystykę uzupełniono o rozmieszczenie badanych gatunków w niewielkiej odległości (do 100 m od brzegów zbiornika). Jest to procedura zasadna, wynika bowiem nie tylko ze względów praktycznych, ale i biologii (wielkość terytoriów lęgowych) i zakresu przemieszczeń (loty żerowiskowe, przeloty na noclegowiska etc.).

Z racji niewielkiego obszaru inwentaryzacji zrezygnowano z nanoszenia wybranych gatunków na mapy.

Stanowiska gatunków średniolicznych i rzadkich, o znaczącej wartości faunistycznej, stanowiły podstawę w zwaloryzowaniu obszaru badań i wyznaczeniu miejsc przyrodniczo (ornitologicznie) najcenniejszych.

Podczas kontroli notowano obecność lub ślady występowania innych grup kręgowców, tj. ssaków, płazów i gadów.

Z racji niewielkiej wielkości obiektu obserwacje te nie mogą mieć charakteru informacji ilościowych.

4 Awifauna okresu lęgowego i polęgowego

Podczas prowadzenia badań w okresie lęgowym i polęgowym oraz podczas badań cenzusu gatunków rzadkich i średniolicznych zaobserwowano łącznie 36 gatunków ptaków – tabela. W tabeli przedstawiono także ich status ochronny – zarówno na poziomie krajowym, jak i kontynentalnym.

Lp.	Gatunek	Nazwa naukowa	OS ¹	DP ²	Kat. zagroż ³	SPEC ⁴	IUCN (Europa) ⁵
1	bogatka	<i>Parus major</i>	OS		LC		LC
2	cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	OS		LC		LC
3	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	OC		LC		LC
4	dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	OS		LC	SPEC 3	LC
5	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	OS		LC		LC
6	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	Ł		LC		LC
7	jerzyk	<i>Apus apus</i>	OS		LC		LC
8	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	OS		LC		LC
9	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	OS		LC		LC
10	kos	<i>Turdus merula</i>	OS		LC		LC
11	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	OS		LC		LC
12	krakwa	<i>Mareca strepera</i>	OS		LC	SPEC 3	LC
13	kruk	<i>Corvus corax</i>	OC		LC		LC
14	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	Ł		LC		LC
15	łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	OS		LC		LC

¹Gatunki objęte ochroną na podstawie przepisów krajowych, tj. Rozporządzenia z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt:
OS – ścisła ochrona gatunkowa
OC – ochrona częściowa
Ł – gatunek łowny

²Gatunki wskazane w Art. 4(1) i wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej

³Aktualna kategoria zagrożenia w Polsce (Czerwona lista ptaków Polski, OTOP, 2020):

EX - wymarłe
EW - wymarłe na wolności
RE – wymarłe regionalnie
CR - krytycznie zagrożone
EN - zagrożone
VU - narażone
NT - bliskie zagrożenia
LC - najmniejszej troski
DD – niedostatecznie rozpoznany
NA – nieoceniany regionalnie
NE – niepoddany ocenie

⁴Gatunki tzw. specjalnej troski w Europie (BirdLife International):

SPEC 1 – gatunek europejski zagrożony globalnie,
SPEC 2 – gatunek skoncentrowany w Europie o niekorzystnym statusie ochrony,
SPEC 3 – gatunek nieskoncentrowany w Europie o niekorzystnym statusie ochrony w Europie.

⁵IUCN (Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych)

EX - wymarłe
EW - wymarłe na wolności
CR - krytycznie zagrożone
EN - zagrożone
VU - narażone
NT - bliskie zagrożenia
LC - najmniejszej troski

Lp.	Gatunek	Nazwa naukowa	OS ¹	DP ²	Kat. zagroż ³	SPEC ⁴	IUCN (Europa) ⁵
16	fyska	<i>Fulica atra</i>	Ł		LC		LC
17	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	OS		LC		LC
18	mucholówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	OS		NT		LC
19	oknówka	<i>Delichon urbicum</i>	OS		LC	SPEC 3	LC
20	piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	OS		LC		LC
21	piegża	<i>Sylvia curruca</i>	OS		LC		LC
22	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	OS		LC		LC
23	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	OS		LC		LC
24	potrzyszcz	<i>Emberiza calandra</i>	OS		LC	SPEC 2	LC
25	pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	OS		LC	SPEC 3	LC
26	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	OS		LC		LC
27	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	OS		LC		LC
28	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	OS		LC		LC
29	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	OS		LC		LC
30	śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	OS		LC		LC
31	trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	OS		LC		LC
32	trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	OS		LC		LC
33	trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	OS		LC		LC
34	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	OS		LC		LC
35	wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	OC		LC		
36	wróbel	<i>Passer domesticus</i>	OS		LC	SPEC 3	LC

Lp.	Gatunek	Nazwa naukowa	OS ⁶
1	zaskroniec	<i>Natrix natrix</i>	OC
2	żaby wodne kompleks esculenta	<i>Pelophylax kl. esculentus</i>	OC
3	ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	OC
4	żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	OS

Stwierdzone gatunki średnioliczne to typowe gatunki dla tej części Wielkopolski (Bednorz et al. 2000, Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Zwraca uwagę, charakterystyczny dla mozaikowatego krajobrazu rolniczego i podmiejskiego (Tryjanowski et al. 2009) układ wspólnego występowania gatunków związanych z obszarami wodnymi i bagiennymi i jednocześnie z mocno przesuszonymi kserotermami położonymi na brzegu doliny.

Ponadto stwierdzono 1 gatunek gada – zaskronca i trzy taksony płazów – tabela.

Wszystkie wymienione gatunki należą do najpospolitszych na terenie Polski (Berger 2000).

⁶Gatunki objęte ochroną na podstawie przepisów krajowych, tj. Rozporządzenia z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt:

OS – ścisła ochrona gatunkowa

OC – ochrona częściowa

Ł – gatunek łowny

5 Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, iż trzon awifauny tworzą gatunki charakterystyczne dla krajobrazu rolniczego Wielkopolski (Tryjanowski et al. 2009). Dominują gatunki pospolite dla obszaru Polski, a ich populacje nie są zagrożone poprzez rozwój zabudowy czy poprzez inne czynniki.

Pod względem ochrony badany obszar nie przedstawia szczególnych walorów, natomiast z racji położenia przy osiedlu mieszkaniowym mógłby pełnić funkcje edukacyjne.

W tym celu dobrym rozwiązaniem byłoby stworzenie tablic informacyjnych i ścieżki dydaktycznej. Elementami wartymi uwzględnienia są:

- opis funkcjonowania sztucznego zbiornika wodnego na tle warunków naturalnych;
- wpływ otoczenia na stan fauny zbiornika;
- najciekawsze elementy faunistyczne – np. zdjęcia ptaków i płazów – zasiedlających zbiornik i okolicę.

6 Potrzeba ochrony

Z punktu widzenia zasobów przyrodniczych (awifauny) nie jest konieczne obejmowanie zbiornika i okolic ochroną. Zdecydowanie jednak zaleca się właściwe zarządzanie poziomem i jakością wody, co ma szczególne znaczenie dla populacji płazów.

7 Podstawowa dokumentacja fotograficzna

8

Literatura

- Bednorz, J., Kupczyk, M., Kuźniak, S., & Winiński, A. (2000). Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Berger, L. (2000). Płazy i gady Polski. *Klucz do oznaczania*. PWN, Warszawa–Poznań, 1-146.
- Głowaciński Z. (2001): Polska Czerwona Księga Zwierząt. PWRIL
- Kondracki j. 2000. Geografia regionalna Polski. PWN. Warszawa.
- Sikora A. i in. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Tomiałojć, L., & Stawarczyk, T. (2003). Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany. pro Natura, Wrocław.
- Tryjanowski, P., Kuźniak, S., Kujawa, K., & Jerzak, L. (2009). Ekologia ptaków krajobrazu rolniczego. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.